

Arvamuse esitamine alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta

Lugupeetud Jürgen Ligi!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Rahandusministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta, millega järgneval neljal aastal tõstetakse alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi. Oleme eelnõuga tutvunud ning järgnevalt esitame oma märkused ja ettepanekud seoses eelnõuga.

1. Arvamuse esitamise tähtaeg

Eelnõu esitati kooskõlastusringile reedel, 13. septembril ning kaaskirja kohaselt paluti „küsimuse kiireloomulisuse tõttu“ vastust hiljemalt 18. septembriks. Seejuures saadeti eelnõu kooskõlastamisele tööнадala ja tööpäeva lõpus. See tähendab, et huvigruppidele anti aega eelnõuga tutvumiseks ja oma arvamuse kujundamiseks vaid 3 tööpäeva.

Kaubanduskoja hinnangul ei ole nii lühikese aja andmine eelnõuga tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks piisav, et saaksime konsulteerida oma liikmesettevõtetega ning anda plaanitavatele aktsiiside tõstmisele põhjalikku tagasisidet. Kuigi hea kaasamise tava ja hea seadusloome põhimõtted ei ole kohustuslikud, näeme aktsiiside tõstmise eelnõu puhul vajadust huvigruppidega põhjalikult muudatusi arutada. Nimelt mõjutavad aktsiiside muudatused otseselt ettevõtlust ja nende konkurentsivõimet, mistõttu ei ole mõistlik nii olulisi muudatusi tehes üleliigne kiirustamine. Samuti näeme, et kui sektoriga ei arutata piisavalt plaanitavaid muudatusi, ei pruugi mõjuanalüüs arvesse võtta kõiki tegelikke mõjusid ning seega võib loodetud maksutulud osutuda oluliselt väiksemaks kui seletuskirjas välja tuuakse. Seevastu tekitab nii lühike tagasiside andmise aeg tunde, et ministeerium ei soovigi sisulist tagasisidet, vaid kiiresti muudatused läbi suruda.

Kaubanduskoja ettepanek:

Palume Rahandusministeeriumil edaspidi järgida hea kaasamise tava ning anda huvigruppidele mõistlik tähtaeg eelnõuga tutvumiseks ning seisukohtade esitamiseks. Selliseid näilisi kaasamisi nagu praegu tuleb edaspidi vältida.

2. Alkoholiaktsiisi täiendav tõus 2025. ja 2026.a

Eelnõuga on plaanis 2026. aastaks planeeritud alkoholi aktsiisimäärade 5%-line tõus tuua varasemaks ning see jõustub 1. juulil 2025. aastal, seega tõuseb plaani järgi alkoholiaktsiis 2025. aastal kokku 10% (eelnõu § 2). Lisaks näeb eelnõu ette tõsta 2026. aastal alkoholiaktsiisi varasemalt otsustatud 5% asemel 10% (eelnõu § 1 p-d 1, 3, 5 ja 6).

Kaubanduskoda on vastu alkoholi aktsiisimäärade tõstmisele 5% võrra 1. juulil 2025. aastal ja täiendavalt 5% 2026. aasta jaanuaris. Meie hinnangul ei ole seletuskirjas olev mõjuanalüüs piisavalt kvaliteetne, et selle pinnalt saab järeldada, et täiendav alkoholi aktsiisimäärade tõus toob riigieelarvesse 2026. aastal täiendavalt 22 miljonit eurot. Kui arvestada kõrget inflatsiooni, kõiki tulevase maksutõuse (sh käibemaksu tõus) ning piirikaubanduse mõju, näeme, et ei ole mõistlik aktsiise rohkem kui 5% aastas tõsta. Seletuskirjas ei ole selgitatud, miks on otsustatud tõsta nimetatud aktsiise järgmisel kahel aastal varem plaanitud 5% asemel 10%. Lisaks ei ole 2023. aastal kehtestatud aktsiisitõusu prognoositud tulud realiseerunud. Hoopis vastupidi, käesoleva aasta esimese seitsme kuuga on alkoholiaktsiisi laekunud umbes 18 miljonit eurot vähem kui möödunud aasta sama ajaga. Ka eelnõu seletuskirjas (lk 8) sedastatakse, et käesoleva suve prognoosi kohaselt laekub alkoholiaktsiisi algselt prognoositud 251 miljonist 11 miljonit vähem. Mistõttu leiame, et alkoholi aktsiisi kiire tõstmine ei ole otstarbekas ega eesmärki täitev ning tuleb eelnõust välja jätta.

Kaubanduskoja ettepanek:

Teeme ettepaneku jätta eelnõust välja alkoholiaktsiisi tõstmine 2025. aastal ja 2026. aastal täiendavalt 5%.

3. Eelnõu mõjude hindamine

Eelnõuga on plaanis kiire ja suur aktsiiside tõus. Näiteks alkoholi aktsiis tõuseb plaani järgi nii 2025. ja 2026. aastal 10% ning 2027. ja 2028. aastal 5%. Nii suure ja kiire muutuse tõttu saab alkoholiaktsiisi puhul Eesti ja Läti aktsiiside tasemed olema märgatavalt erinevad. Eelnõu kohaselt tõuseb näiteks õlleaktsiis Eestis 17,83 euronit, Lätis plaani kohaselt 9,8 euronit. Ettevõtjad on väljendanud muret, et selline hüppeline aktsiisitõus hoogustab piirikaubandust Läti suunas ja vähendab Soome suunal. Võttes arvesse ka käibemaksutõusu ja teisi maksumuudatusi, siis võib piirikaubanduse kasvul olla oluliselt suurem mõju, kui eelnõu seletuskirjas arvestatud. Seletuskirjas (lk 10-12) leiti lühiajaliste lkla piiriületuste andmete järgi, et käesoleval aastal toimunud alkoholiaktsiisi tõusu järgselt on piirikaubandus püsinud tavapärasel tasemel. Samas sedastatakse, et 2025. aasta juulisse plaanitud aktsiisitõus suvisel puhkuste ajal koosmõjus käibemaksutõusuga võib anda tõuke piirikaubanduse jõulisele kasvule. Lisaks märgitakse, et Läti kehtestatud aktsiisimäärad kuni 2026. aastani on madalamad, kui Eestis eelnõuga plaanitavad. Seletuskirjas (lk 21-22) märgitakse ka senise aktsiisitõusu mõju turistide ostude vähenemisele ning eriti on langenud lahja alkoholi müük. Samuti nähakse ette täiendavat langust aktsiiside tõstmisega. Seega seletuskirjas tuuakse küll välja olulised piirikaubandust hoogustavad ja tarbimist mõjutavad faktorid, aga nende mõju majandusele hinnatakse siiski väikeseks. Seejuures

on aktsiismäärade tõusu seletuskirjas (lk 21) vaadeldud iseseisvalt, jättes teiste maksumuudatuste koosmõju analüüs tegemata. Nimelt tuleb käitumuslike mõjude hindamiseks vaadelda maksusüsteemi muutuseid tervikuna, sest koosmõjus teiste aspektidega võivad aktsiiside tõstmise mõjud oluliselt suuremaks osutada ja tulud väiksemaks. Mistõttu näeme vajadust eelnõus täiendavalt hinnata plaanitavate muudatuste mõjusid piirikaubandusega seoses.

Kaubanduskoja hinnangul ei ole eelnõus eelpool mainitud piirikaubanduse ja ka ebaseadusliku äri asjaolusid maksutulu osas piisaval määral arvestatud. Näiteks ei ole seletuskirjas leheküljel 24 oleva tabeli 22 kohta selgelt välja toodud arvutuskäiku, kuidas ja mis alustel on 2026. aastaks plaanitud 22 miljoni euro suurune positiivne alkoholiaktsiisi mõju eelarvele. Kui arvestada eelnõu seletuskirjas (lk 21-22) välja toodud faktoreid, mis aktsiisilaekumist mõjutavad: üldise tarbimise vähenemine keskmiselt 5%, turistide ostude langus (kangel alkoholi ca 14% ja õlled ca 24%), ette varumine ja piirikaubanduse mahu kasv umbes 22%, siis jääb arusaamatuks, kuidas aktsiisilaekumine oluliselt suureneb 2026. aastal. Samas eelnõu tabeli 22 kohaselt 2025. aastal justkui samade faktorite alusel aktsiisitulu väheneb. Seejuures on Rahandusministeeriumi 27. augusti 2024. aasta prognoosi kohaselt eeldatav alkoholiaktsiisi laekumine 2025. aastal 261 miljonit ja 2026. aastal 259 miljonit. Meie hinnangul tundub selline hüppeline aktsiisitulu tõus aktsiisi tõstmise tulemusena ebarealistlik. Eriti kui arvestada, et juba käesoleval aastal on näha, et maksutulu ei ole nii suur, kui plaanitud.

Seletuskirjast ei leia ka analüüsi, kuidas bensiiniaktsiiside tõstmise puhul Euroopa Liidu taastuvenergia direktiivi ülevõtmine bensiini hinnale mõjub. Samuti ei ole eelnõus analüüsitud, kuidas plaanitavad alkoholi-, tubaka- ja bensiiniaktsiiside tõstmine koostoimes majandusele ja ettevõtjatele mõju avaldab. Lisaks ei ole eelnõus hinnatud aastateks 2025-2028 kõigi plaanitud aktsiiside tõstmise mõjusid koos juba jõustunud ja peagi jõustuvate ning plaanitavate maksumuudatustega tervikuna ühiskonnale, regionaalpoliitikale, maksumaksjatele ja ettevõtjatele. Näeme, et eelnõu mõjuhinnang vajab oluliselt täiendamist ning mõjuanalüüsile toetudes on võimalik hinnata, kas üldse ja kui palju on mõistlik aktsiise tõsta, et eesmärk suurendada riigi tulusid täituks. Kui muudatustega riigi tulud ei suurene või hoopis vähenevad näiteks hüppelise piirikaubanduse kasvuga, pole seaduse muutmisel mõtet.

Kaubanduskoja ettepanek:

Teeme ettepaneku täiendavalt hinnata eelnõuga kaasnevaid mõjusid piirikaubandusele nii Läti kui ka Soome suunal, salaalkoholi- ja tubakatoodete levikule ning maksutulu laekumise prognoose. Pärast täiendavate analüüsides valmimist saab uuesti vaadata, kas ja mis ulatuses on mõistlik tõsta aktsiise, et selle tulemusel laekuks riigieelarvesse ka täiendav tulu. Praegu ei ole me veendunud, et aktsiiside tõstmine suurendab riigi tulusid loodetud ulatuses.

Kokkuvõtteks, teeme ettepaneku jätta ära 2025. aasta 1. juuliks plaanitud aktsiisitõusud. Selle asemel tuleb hinnata, milline on olnud viimaste aastate

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

aktsiisitõusude mõju riigieelarvele; kas varasemalt tehtud prognoosid on vastanud tegelikkusele; kui ei ole, siis mis põhjustel. Lisaks tuleb senisest põhjalikumalt analüüsida, kas ja millises ulatuses on mõistlik tõsta alkoholi-, tubaka- ja bensiiniaktsiise 2026. aastal ja ka järgnevatel aastatel. Toetame lahendust, et aktsiisitõusud on pikalt ette teada, kuid me ei pea mõistlikuks ilma kaalukate põhjusteta muuta varasemalt kokku lepitud aktsiisitõuse. Seega teeme ettepaneku hetkel peatada eelnõu menetlus ning jätkata koostöös huvigruppidega aktsiiside tõstmise arutelu pärast täiendavate analüüside läbiviimist 2025. aastal.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/
Mait Palts
Peadirektor

Ann Raun ann.raun@koda.ee 6040071